

Mental Health Problems of Students Studying Abroad

¹Dosent Allahyarova Sevinc

²Dosent Səməndərova Aydan

Abstract:

The number of students studying abroad in the world and in Azerbaijan is increasing every year. The reason for this is the integration of business, medicine and other fields on a global scale in the active world in modern times, the chance to benefit from the experience of different countries, and individual development factors. The chance to study abroad leads to an increase in students' outlook and self-confidence, and the formation of a different point of view in a person. This helps them gain a better position in the competition and also helps them acquire important human qualities. The increase in the number of foreign students, both in the world and in Azerbaijan, prompted the solution of issues related to identifying and eliminating social, psychological and academic problems related to education abroad. Thus, depression, anxiety, stress and adaptation problems resulting from it are widespread among foreign students. A number of studies have been conducted and programs have been developed to solve the psychosocial adaptation problems encountered by foreign students in European countries.

Keywords: Education, Student, Psychological health, Adaptation.

Xaricdə Təhsil Alan Tələbələrdə Psixi Sağlamlığında Yaranan Problemlər

Öz:

Hər il xaricdə təhsil alan tələbələrin sayı artır. Bunun səbəbi müasir dövrün aktiv dünyasında biznes, tibb və digər sahələrdə inteqrasiya, müxtəlif ölkələrin təcrübələrindən və fərdi inkişaf amillərindən yararlanmaq şansıdır. Xaricdə təhsil şansı tələbələrin həyata baxışını və özünə inamını artırır, insanda fərqli baxışın formalaşmasına səbəb olur. Bu, onlara rəqabətdə daha yaxşı mövqe qazanmağa kömək edir, həm də mühüm insani keyfiyyətlərə yiyələnir. İstər

¹ Corresponding Author: Dosent, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan, E-mail: seva68@mail.ru

² Dosent, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan, E-mail: a.sudan77@mail.ru

dünyada, istərsə də Azərbaycanda əcnəbi tələbələrin sayının artması xaricdə təhsillə bağlı sosial, psixoloji və akademik problemlərin aşkarlanması və aradan qaldırılması ilə bağlı məsələlərin həllini gündəmə gətirib. Bu səbəbdən əcnəbi tələbələr arasında depressiya, narahatlıq, stress və bununla bağlı uyğunlaşma problemləri adi hala çevrilir. Avropa ölkələrində əcnəbi tələbələrin üzləşdiyi psixososial uyğunlaşma problemlərinin həlli üçün bir çox tədqiqatlar aparılıb və proqramlar hazırlanıb.

Açar Sözlər: Təhsil, Öyrənci, Psixi sağlamlıq, Adaptasiya.

Article History

Article arrival: 12 Feb., 2024

Accept: 05 April 2024

Publish: 30.05.2024

Article type: Research article

Article language: Azerbaijan.

Citation: Allahyarova, S. & Səməndərova, A. (2024). Xaricdə təhsil alan tələbələrdə psixi sağlamlığında yaranan problemlər. *Journal of Educational Studies (J-EDUCAT)*. 2(1), pp.88-98.

Xaricdə Təhsil Alan Tələbələrdə Psixi Sağlamlığında Yaranan Problemlər

Giriş

Hər il xaricdə təhsil alan tələbələrin sayı artır. Bunun səbəbi müasir dövrün aktiv dünyasında biznes, tibb və digər sahələrdə inteqrasiya, müxtəlif ölkələrin təcrübələrindən və fərdi inkişaf amillərindən yararlanmaq şansıdır. Xaricdə təhsil şansı tələbələrin həyata baxışını və özünə inamını artırır, insanda fərqli baxışın formalaşmasına səbəb olur. Bu, onlara rəqabətdə daha yaxşı mövqe qazanmağa kömək edir, həm də mühüm insani keyfiyyətlərə yiyələnir. İstər dünyada, istərsə də Azərbaycanda əcnəbi tələbələrin sayının artması xaricdə təhsillə bağlı sosial, psixoloji və akademik problemlərin aşkarlanması və aradan qaldırılması ilə bağlı məsələlərin həllini gündəmə gətirib.

Xaricdə Təhsil Alan Tələbələrdə Psixi Sağlamlığında Yaranan Problemlər

Dünyada və Azərbaycanda xaricdə təhsil alan tələbələrin sayı hər il artır. Buna səbəb müasir dövrdə aktiv dünyada global miqyasda biznes, tibb və digər sahələrdə inteqrasiya, ayrı-ayrı ölkələrin təcrübəsindən yararlanmaq şansı, fərdi inkişaf amilləridir. Xaricdə təhsil alma şansı tələbələrdə dünyagörüşünün və özünə inamın artmasına, şəxsədə fərqli baxış bucağının

formalaşmasına səbəb olur. Xaricdə təhsil qloballaşan dünya ilə daha genişlənmiş mövzu oldu. Bu onlara rəqabətdə daha üstün mövqe tutmağa kömək etməklə bərabər, mühüm insani keyfiyyətlərin qazanılmasına yardımçı olur. Xaricdə təhsil alan tələbələrin təhsil aldıkları ölkəyə adaptasiya olmaları olduqca uzunmüddətli və çətin prosesdir. Berlinin Humbolt universitetinin apardığı araşdırmaya görə xarici tələbələrin üçdə biri güclü psixososial adaptasiya problemləri yaşayırlar.

Psixososial adaptasiya termini dedikdə fərdin ətraf mühitin obyektiv faktorlarının təsiri ilə psixikasının yenidən qurulması, eyni zamanda insanın ətraf mühitin təsirlərinə qarşı diskomfort və konflikt hiss etmədən uyğunlaşmasıdır. Adaptasiya prosesual xarakter daşıyır və şəxsiyyət xüsusiyyətlərindən asılıdır. Bəzi müəlliflər adaptasiyaya müəyyən rolların yerinə yetirilməsi ilə bağlı olan fərdin sosial, sosial-psixoloji, professional fəaliyyətində olan əlaqə və münasibətlər sistemi kimi baxırlar. İnsanın psixoloji adaptasiyası həyatının bu sferalarında həyata keçirilir:

- sosial sferada onu dəstəkləyən çoxlu tərəf və komponentlərlə,
- sosial-psixoloji sferada rolların yerinə yetirilməsi ilə bağlı olan şəxsiyyətin şəxsiyyətlərarası əlaqə və münasibətləri ilə,
- Professional, elmi-dərkedici və digər fəaliyyət sahələrində olan şəxsiyyət münasibətləri ilə bağlı sferalarda,
- Ekoloji mühitlə qarşılıqlı əlaqə sferasında.

Azərbaycanlı tələbələrin xaricdə təhsil almaq şansının yüksəlməsi, eyni zamanda xarici tələbələrin Azərbaycanda təhsil almaları üçün baloniya sisteminə keçid üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. Dünyada və Azərbaycanda xaricdə təhsil alan tələbələrin sayı ilbəil artır. Buna səbəb Avropa dövlətlərinin baloniya sisteminə keçidi ilə bağlıdır. 2005-ci ildə mayın 19-

da Berqen şəhərində keçirilən konfransda Azərbaycan təhsil naziri baloniya prosesinə qoşulmaqla bağlı rəsmi sənəd imzaladı. Bu sənəddən sonra Azərbaycan baloniya sisteminə qoşuldu. Sənəddə iki pilləli təhsil, təhsilin keyfiyyətinin gücləndirilməsi, kredit sisteminin tətbiqi, diplomlarımızın Avropa ölkələrində tanınması və digər müddəalar öz əksini tapmışdır.

Beləliklə də Azərbaycan boloniya sisteminə qoşulmaqla ölkədə təhsilin keyfiyyətinin daha da artmasını təmin etmək, təhsilimizin avropa ölkələrinin təhsilinə uyğunlaşdırmaq kimi bir sıra öhdəlikləri öz üzərinə götürdü. Sistemin bir neçə pillələri var ki, bura diplomların tanınması, tələbələrin bir universitetdən digərinə problemsiz köçürülməsi və digərləri daxildir [1].

Həm dünyada, həm də Azərbaycanda xarici tələbələrin sayının artması psixososial adaptasiya və digər problemləri müəyyən etmək və aradan qaldırmağa sövq etdi. Bura xarici tələbələrdə yaranan stress və adaptasiya problemləri daxildir.

Yeni təhsil və sosial mühitdə tələbələr adaptasiya zamanı güclü stress hiss edirlər. Mədəniyyət dəyəri xarici tələbələrin eyni zamanda karyerasının inkişaf xəttinə də təsir edir. Mədəniyyət insan üçün çətin instrumentdir, çünki şəxs həmin cəmiyyətdə yaşamalıdır və bu cəmiyyət fərqli dildə danışır, fərqli davranış maneralarına sahibdir, ətraf mühiti fərqli qavrayır. Fərqli mədəniyyətə düşən şəxs mədəni şok keçirir. Xaricdə yaşayan tələbələr bununla bağlı stress hətta kompleks yaşayırlar. Mədəni şok tələbələrdə müvəffəqiyyət, rahatlıq hissinin itirilməsinə səbəb ola bilər ki, bu da narahatçılığa, yeni şeylərin anlanılmasında və digər məsələlərdə çətinliyə səbəb olur. Məhz bu da depressiyanın inkişafına səbəb olur. Aparılan tədqiqatlar göstərir ki, xaricdə təhsil əhəmiyyətli dərəcədə depressiyaya, təşvişə və nəticədə psixososial adaptasiya probleminə səbəb olur. Psixososial adaptasiyanın aktualıq dərəcəsi və depressiya, təşvişin klinik göstəriciləri isə onların orada qalma müddətindən, şəxsiyyət

faktorundan, eyni zamanda demoqrafik göstəricilərdən də (yaş, cins) asılıdır [4].

Dil insanlarla yaxın münasibət, ünsiyyət qurmaq üçün vacib faktordur. Dil elə bir faktordur ki, məhz bunun vasitəsilə insanlar özlərini ifadə edə bilirlər. Məhz dil problemi insanda natamamlıq hissi doğura bilər. Dillə bağlı tələbələrin yaşadığı stress və depressiya faktorlarına dil şoku, mədəni şok, həmin dildə təhsil vərdişlərinin olmaması, həmin dilə yiyələnməklə bağlı olan çətinliklər, mühazirə dinləməkdə, danışmada, oxumada və anlamada olan çətinliklər daxildir ki, bunlar xarici tələbələrin elmi həyatının aktual problemdir .

Bildiyimiz kimi ayrı-ayrı ölkələr fərqli iqlim-kontinental mühitə malikdir. Buna görə də başqa ölkədə təhsil alan tələbələr üçün eyni zamanda təhsil alacaqları ölkənin coğrafi mühitinə də uyğunlaşmaq ehtiyacı yaranır.

Tənhalıq həyatın müəyyən anı hər kəs tərəfindən yaşanılır. Bu evindən uzaqda yaşayan və yaxın münasibətlərini itirən adamlarda daha tez-tez rast gəlinir. Yeni mühitə uyğunlaşma tələbələrə adaptasiya probleminə bu da tənhalığa səbəb ola bilər. Psixoloqlar və sosioloqlar qeyd edir ki, tənhalıq sosial əlaqələrin defisiti ilə əlaqəli olan individual faktordur. Xarici tələbələrə tənhalığa səbəb ailə və dostlardan olan uzaqlaşmadır. Avstraliyada xarici tələbələrə tənhalıqın göstəricilərini və depressiya səbəblərini öyrənmək üçün tədqiqat keçirilmişdir. Tədqiqat sorğu vərəqəsi vasitəsilə aparılmışdır. Tələbələrin 5,9 %-i yeni təhsil mühiti ilə əlaqədar tənhalıq problemi ilə üzləşdiklərini və depressiya yaşadıklarını qeyd etmişdilər. 11 %-i bildirmişdir ki, hətta öncələri önəmsədiklərini düşünmədikləri insanlar ilə də növbəti görüşlər üçün darıxırlar. 50 %-i isə evdən uzaq olmaları ilə bağlı tənhalıq keçirdiklərini qeyd etmişlər.

Londonda tibb tələbələri ilə tədqiqat keçirilmişdir. Tədqiqata tələbələr təsadüfi-seçmə yolu ilə cəlb edilmişdir. Keçirilən tədqiqat göstərdi ki, tələbələr emosional sabilliklə bağlı olan

neqativ hisslər yaşayırlar ki, yaşanan stress də psixososial adaptasiya probleminə səbəb olur və psixi sağlamlıqla bağlı olan problemləri şərtləndirir.

Amerikada xarici tələbələr ilə keçirilən tədqiqat zamanı tədqiqatda 53 tələbə iştirak etmişdir. Tədqiqat tələbələrin kontent-analizi vasitəsilə aparılmışdır. Tələbələr qeyd etmişdirlər ki, onlar kampusda qalmaq məcburiyyətindədirlər. Kampusda qalmaq onların azadlığını əllərindən alır. Bunun nəticəsində onlar ev xəstəliyi hiss edirlər ki, bu isə psixososial adaptasiya problemini şərtləndirir [5].

Xaricdə təhsil digər ölkələr, onların mədəniyyəti ilə əlaqəyə xidmət etdiyinə görə xüsusilə vacibdir. Bu onlara təkcə yaxşı diplomatik münasibətlər deyil, eyni zamanda ayrı-ayrı xalqların nümayəndələrinin bir yerə toplanması, mədəni, dini, adət-ənənələrlə bağlı müzakirələrdə iştirak etmək imkanı verir.

Xaricdə təhsilin nəticələrinin onun professional, akademik həyatına uzun müddətli təsirinin böyük miqyasda ölçülməsi göstərdiki ki, xaricdə təhsil karyeraya, dünyagörüşünə və özünə inamın artmasına təsir göstərir. Beynəlxalq təhsil tələbələri (İES) ilə 1950-1999-cu illər arasında aparılan uzunmüddətli tədqiqata 3400-dən çox tələbə cəlb edilmişdir. Onlar dünyanın müxtəlif ölkələrində təhsil alan tələbələr olmuşdur. Tədqiqat göstərmişdir ki, xaricdə təhsil onların həm indiki həyatına, həm də gələcək perspektivlərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir. İlk növbədə xaricdə təhsil şəxsi inkişafa səbəb olur. Tələbələrin 97 % bildirir ki, xaricdə təhsil onların yetkinləşməsinə katalizator kimi təsir etmişdir. 96 % tələbə qeyd etmişdir ki, onlarda özünə inam artmışdır. 89 % tələbə bildirmişdir ki, onlar iki mənalı sözlərə daha tolerant yanaşırlar. 95 % tələbə qeyd etmişdir ki, bu onların dünya görüşünə olan uzunmüddətli təsir idi. Tədqiqat eyni zamanda göstərdiki, xaricdə təhsil onlara uzunmüddətli dostluq münasibətlərini qurmağa səbəb olur. Tələbələrin 73 %-i təhsilini bitirdikdən sonra belə dostları

ilə münasibəti davam etdirir. Xaricdə təhsilin əsas vacib məqsədlərindən biri gələcək qlobal liderlərin yetişməsidir. Onlar digər xalqların mədəniyyətinə, siyasətinə, iqtisadiyyatına hörmət edir, təkcə aid olduqları mədəniyyətə deyil, digər xalqlara da humanist yanaşırlar. Tədqiqatlar göstərir ki, məqsəd uğurla yerinə yetirilmişdir. Mədəniyyətlərarası inkişafı bağli suallara cavab verən respondentlərin 98 %-i öz xalqlarının mədəniyyət dəyərlərini daha yaxşı anladıklarını, 82 %-i dünyaya daha fərqli və mürəkkəb müstəvilərdən baxmağa başladıklarını qeyd etmişdilər. 94 % respondent təhsilin onların digər xalqlarla münasibətinə təsir etdiyini, 90 %-i daha müxtəlif dostlar tapdıklarını, 64%-isə xaricdə təhsilin onların digər mədəniyyətlərlə bağli tədqiqat aparmalarına kömək etdiyini vurğulamışdır. Xaricdə təhsil müsahibəyə cəlb edilən tələbələrin 87 %-nin sonrakı təhsil pilləsi üçün şərtləndirici amil olmuşdur, 63 %-i üçün akademik qərarlar qəbul etməsinə təsir etmişdir. 64 % tələbə doktorantura pilləsi təhsili almaqlarına kömək etdiyini bildirmişdir. Demək olar ki, yarısı həmin ölkədə işə qəbul olmuş və ya könüllü işləmişlər. Tələbələrin 42 %-i ailələrinə bildirmişdirlər ki, onlar həmin xalqın dilini mükəməl istifadə etməyi öyrənə bilmişlər. Ayrı yaşayan tələbələr üçün göstərici daha aşağı olmuşdur. Bu göstərici 32 % təşkil etmişdir. Nəticələr göstərir ki, daha yaxşı profesional vərdişlər əldə etmək üçün təhsil proqramına təcrübə imkanını da daxil etmək lazımdır. 83 % respondent bildirmişdir ki, təcrübə keçmək onların daha yaxşı profesional vərdişlərə yiyələnməsinə səbəb olmuşdur. Yuxarıda göstərdiyimiz amillər tələbələrdə psixososial adaptasiya problemlərinə səbəb olmuş, lakin onlar həmin problemləri həll etməklə stressin qarşısını almış, uğurlu nəticələr əldə edə bilmişlər.

Xarici tələbələr arasında stress faktorunun azaldılması məqsədi ilə müəyyən proqramlar hazırlanmışdır. Smith and Khawaja apardıqları tədqiqat zamanı müəyyən etdilər ki, yumor faktoru stressin azalmasına bu işə depressiv əhval-ruhiyyənin aradan qaldırmaqla psixososial

adaptasiya imkanlarının genişlənməsinə səbəb olur. Psixososial adaptasiya və stressin aradan qaldırılması ayrı-ayrı şəxslər, onların xarakter xüsusiyyətləri, hadisələrə olan münasibətindən asılıdır. Xaricdə təhsil tələbələrində akademik gözləmə kimi problemlər yaranır. Bu problemlərin aradan qaldırılmasında sosial mühitdə olan dəstək, müəllimlə, dostlarla, tələbə yoldaşları ilə olan münasibət mühüm faktordur. Bu zaman digər tələbələrlə birlikdə gəzintilərin təşkil olunması, eyni zamanda digər xarici tələbələrlə ünsiyyət, yuxarı kurs tələbələri tərəfindən həmin ölkənin mədəniyyəti dili, davranış qaydaları, təhsili haqqında prezentasiyaların təşkil edilməsi də tələbələrin adaptasiya imkanlarını artırır. Bu onlara öz mədəniyyətləri və digər mədəniyyətlər arasında eyniliyi və fərqliliyi anlamağa imkan verir. Xarici tələbənin evində internet imkanlarının olması, onun ailəsi ilə rahat əlaqə yaratmasına və depressiya faktorunun enməsinə səbəb olur. Eyni zamanda fiziki məşğələlər, məsələn velosiped sürmə stressin azalmasına səbəb olur. Yüklənmiş xarici tələbələr digər tələbələrlə və insanlarla əlaqə qurmağa çətinlik çəkir, onlara qarşı olan reaksiyadan ehtiyat edirlər. Bu zaman tələbələri yeni münasibətlər qurmağa motivasiya etmək onlarda stress göstəricilərini azaldır və adaptasiya imkanlarını yüksəldir.

Tələbələrə psixososial adaptasiya imkanlarının genişlənməsində və stressin aradan qaldırılmasında ətraf-mühit faktoru da mühüm rol oynayır. Dost mühiti xarici tələbələrə insanlarla yeni münasibətlər qurmağa stimül verir. Eyni zamanda universitetdə xarici tələbələrə dəstəyin təmin edilməsi, mühazirələrin anlaşılıqlı dildə deyilməsi, tələbələrə problemlərin həll edilməsində qaydalarının öyrədilməsi depressiyanın enməsinə və adaptasiya imkanlarının genişlənməsinə səbəb olur [6]. Tələbələrə emosional dəstəyi artırmaq üçün onlara stressi aradan qaldırma yolları öyrədilməli və özünü qiymətləndirmə yüksəldilməlidir. Buna görə də psixososial adaptasiyanı yaxşılaşdırmaq və psixi sağlamlığa nail olmaq üçün tələbələrə özünü inkişaf proqramları öyrədilir. Göstərilən bu amillər onların psixi sağlamlığını artırır və təhsil

aldıkları ölkəyə daha yaxşı adaptasiya olmalarına şərait yaradır.

Müasir dövrdə xarici tələbələrin sayına görə ABŞ, Böyük Britaniya, Kanada, Avstraliya, Yeni Zelandiya siyahıda öncül təşkil edirlər. Müasir dövrdə demək olar ki, dünyanın bir çox universitetləri xarici tələbələri təhsil şərtləri ilə dəstəkləyirlər. Lakin bütün bunlara baxmayaraq xarici ölkələrdə təhsil alan tələbələr psixoloji avtonomluq, maddi sərbəstlik, şəxsiyyətin formalaşması kimi amillərdə çətinliklərlə rastlaşırlar. Bu problemlərə mədəniyyət şoku, diskriminasiya, digər mədəni normaların nizama salınması, dil problemi sosial əlaqələrin itirilməsi və s. problemlər daxildir ki, bu problemlər tələbələrdə stress yaradır və onlar bu stressi aradan qaldırmaq üçün uyğunlaşma yollarından istifadə edirlər. Yaşadığı mühitə adaptasiya tələbədə emosional problem yarada bilər. Sosiomədəniyyətin diapazonu və dil baryerləri tələbələr üçün stress faktorlardır və bu son nəticədə tələbələrdə sağlamlıq problemlərinə səbəb ola bilər. Tədqiqatlar göstərdi ki, Asiya mədəniyyətinə mənsub tələbələr səhhətləri ilə bağlı daha az profesional yardıma müraciət edirlər. Onlar az adekvat uyğunlaşma yollarından istifadə edirlər ki, bura repressiya, xəbərdarlıq və digərləri daxildir. Neqativ düşüncələr və inanclar da ümumi stressin artmasına səbəb ola bilər. Nəhayətki keyfiyyət tədqiqatları tələbələrdə müsbət adaptasiya strategiyalarını araşdırdı və göstərdi ki, özünüdərk, digər insanları daha dərin anlama, dünya görüşünü artırma, kömək üçün müraciət, problemin həll edilməsi, sosial əlaqələr, dostluq və öz mədəniyyətindən biri ilə romantik münasibətlər stressin öhtəsindən daha yaxşı gəlməyə yardımçı olur.

Kollektiv mədəniyyətin nümayəndələri ilə aparılan tədqiqatda onlar bildirdilər ki, ilk öncə tənhalıq hiss etmişlər. Eyni zamanda həmin ölkədə davranış qaydaları, həyat tərzi ilə bağlı məlumatların olmaması məsələn, ev, pul, nəqliyyat, mağazaların nə zaman bağlanması kimi kiçik detallı məlumatlar belə onlar üçün stress faktor olmuşdur. Bu zaman uyğunlaşma yolu

kimi uğurlu olaraq onlar kömək üçün müraciət yerlərinin qabaqcadan müəyyənləşdirilməsi, ölkə haqqında ora gəlmədən kifayət qədər məlumatın toplanması, həmin ölkəyə gəlməmişdən öncə müstəqil həyat şəraitinə yiyələnmə, təhsil haqqını universitet və ya digər təşkilatların ödəməsi ilə bağlı məsələləri nəzərdən keçirməni tövsiyə etmişlər. Əsas uyğunlaşma yolu kimi dil baryerini aradan qaldırmağı və ingilis dilinə yiyələnməni vacib hesab etmişlər.

Azərbaycanda təhsil alan xarici tələbələrin böyük bir hissəsinin psixi sağlamlıq problemləri və bu zaman harada və necə yardımın göstərilməsi haqqında informasiyası olmur. Tələbələrlə profilaktika işinin aparılması üçün psixi sağlamlıq problemləri olan tələbələrə necə yardım göstərmək lazım olduğu araşdırılmalıdır. Bunun üçün tələbələrlə vaxtında maarrifləndirmə işləri aparılmalıdır. Tələbələrə stress menecment proqramı keçirilməli, depressiya və təşvişdən əziyyət çəkən şəxslər vaxtında aşkar və müayinə edilməli, onların hansı xidmətlərə ehtiyacı olduğu araşdırılmalı, psixi sağlamlıq mərkəzinə müraciət etmə imkanları haqqında informasiya verilməlidir.

Research and Publication Ethics

In this study, all rules specified in the "Directive on Scientific Research and Publication Ethics of Higher Education Institutions" were followed. None of the actions specified under the second section of the Directive, "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", have been carried out.)

Disclosure Statements

1. Contribution rate statement of researchers: First Author 50%, Second Author 50%
2. No potential conflict of interest was reported by the authors.

İstifadə Ədilmiş Ədəbiyyat Siyahısı

- [1] Ağaverdiyeva N. (2020). *Ali təhsildə baloniya sistemi*. Bakı, 10.
- [2] *Xəstəliklərin və sağlamlıqla bağlı problemlərin beynəlxalq statistik təsnifatı* (2012). 10-cu baxış. -I cild. – Cenevrə, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı.
- [3] İsmayılov N. V., İsmayılov F. N. (2021). *Tibbi psixologiya və psixoterapiya*. Bakı, 26-73.
- [4] Andrews B, Jennie H, John W. (2016). *Student anxiety and depression: Comparison of questionnaire and interview assessments*. Department of Psychology, University of London. United Kingdom.
- [5] Carroll, J. and J. Ryan, (2015). *Teaching international students: Improving learning for all*. London, Routledge.
- [6] Kleinman A. (2014). *Culture and depression*. University of Washington. September 2, 2